

SSF (Suomen sovittelufoorumi) r.y. Perhesovittelu –hanke

Motto: Avioeroprosessissa jokainen osapuoli hyötyy sovittelusta ja suurin hyöty vanhempien sovinnollisista ratkaisuista koituu lapsille

Työnimi:

**RIITAARAKENTAVASTA EROKULTTUURISTA YHTEISTÄ
VANHEMMUUTTA TUKEVAAN SOVITTELUKÄYTÄNTÖÖN
- KÄRÄJÖINNISTÄ ENNAKOIVAAN SOVINNOLLISUUTEEN****MITÄ SOVITTELU ON**

Sovittelu on vapaaehtoinen konfliktinhallintamenetelmä, jossa puolueeton ulkopuolinen henkilö, sovittelija, auttaa riidan osapuolia erityisen sovittelumenettelyn avulla löytämään molempia osapuolia tyydyttävän ratkaisun. Sovittelija ei osallistu erimielisyyden ratkaisuun vaan toimii sovinnon mahdollistajana (fasilitaattorina). Sovittelija ohjaa prosessia, jonka lopputuloksena asianosaiset itse löytävät ratkaisun. Hän ei ole passiivinen vetäytyjä vaan aktiivinen kuuntelija. Sovittelija sallii myös tunteiden käsittelyn, moraalisen pohdinnan ja arvokeskustelun. Sovittelija ei tuomitse, mutta huolehtii kuitenkin siitä, että sopimus on osapuolille kohtuullinen. Sovittelu on tulevaisuuteen suuntautuvaa sosiaalista toimintaa, jolla aktiivisesti etsitään pysyviä myönteisiä ratkaisuja. Sovittelu on oppimisprosessi. (SSF)

TAVOITE

Avoliittolain mukaan perheessä esiintyvät ristiriidat ja oikeudelliset asiat on pyrittävä ensi sijassa selvittämään asianosaisten välisissä neuvotteluissa ja ratkaisemaan sopimuksella. Toistaiseksi Suomessa ei sovelleta perheasian sovittelussa edellä kerrottuja, moderneja fasilitatiivisen sovittelun oppeja. Suomen sovittelufoorumin tavoitteena on edesauttaa uudenlaisen lasten etuja huomioivan sovittelukäytännön luomisessa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että luodaan menettely, jossa asianosaiset itse tekevät vapaaehtoisessa, puolueettoman, koulutetun sovittelijan/sovittelijoiden johtamassa sovittelussa keskustelujen ja neuvottelujen kautta lasten huoltoa ja tapaamista koskevat sopimukset. Sovittelussa otetaan huomioon sekä lasten että vanhempien tarpeet niin, että molempien vanhempien vanhemmuus voi jatkua erotilanteen jälkeenkin. Päämääränä on puolisojen yhteiselämän päättymisestä johtuvien haittojen minimointi ja lasten kasvuolosuhteiden turvaaminen. (SSF)

TULOS

Ihmisten ja viranomaisten kuva siitä, kuinka eroprosessissa toimitaan, muuttuu rakentavan sovinnollisuuden edistämiseen. Samalla rakennetaan myös uudenlaista sovinnollista perhekäsitystä, joka sallii myös eroperheiden uudenlaiset yhteistyösuhteet, joissa vastuullinen vanhemmuus säilyy ratkaisujen sisällöstä huolimatta. Tuloksena on uusi sovittelukäytäntökonsepti. Tuloksena on myös ko filosofian ja sitä toteuttavan ammatillisen toimintamallin juurruttamissuunnitelma mm. viranomaiskoulutukseen (esim. Norjassa ristiriidanratkaisu- ja sovittelutaidot kuuluvat sosiaalityöntekijäkoulutukseen).

HANKEIDEA

Hankkeen ideana on siirtää rikossovittelussa ja koulujen vertaissovittelussa hyväksi koettu toimintamalli konfliktien hallinnassa perheiden ja ensisijaisesti eroperheiden hyödynnettäväksi. Sovittelumallilla tuetaan perheiden mahdollisuutta välttää haavoittavat ja repivät riidat tietoisten ja perusteltujen, asianosaisten itse hahmottamien sovintoratkaisujen avulla. Mallilla edistetään perheriitojen osapuolten omaehtoisia ristiriidanratkaisutaitoja sovittelun keinoin. Mallilla pyritään myös siihen, ettei viranomaistoiminta ruoki ihmisten erokonfliktien eskaloitumista, syvenemistä ja monimutkaistumista, ja jopa patologisoitumista.

Lähtökohtana on, että konfliktien ratkaisu ja lievittäminen on erityisosaamisalue, jossa tarvitaan perinteiset viranomaisrajat ylittävää toimintaa ja yhteistyötä.

Teoreettisena taustana mm. Britanniassa ja Norjassa kehitellyt sovittelumenettelyt (Lisa Parkinson; Grete Nordhelle)

1. SOVITTELU OPPIMISPROSESSINA

Sovittelussa puoliset oppivat erilaisia tärkeitä taitoja, kuten yhteistoimintaa, itsetuntemusta ja ymmärtämään toisen ihmisen erilaisuutta ja inhimillisiä luonteenpiirteitä. Sovittelun jälkeen puoliset voimaantuvat ja saavat uutta energiaa oman elämänsä hallintaan ja yhteiseen vanhemmuuteen erosta huolimatta.

2. RIIDAN PURKAMISEN VAIKEUS JA TÄRKEYS

Pitkittyneissäkin erokonflikteissa on vielä mahdollisuus myönteiseen ratkaisuun sovittelun avulla. Mitä vaikeampi ja monisolmuisempi riita on sitä useampia asiantuntijataho on otettava mukaan prosessiin.

LÄHEISSOVITTELU

Läheissovittelu on saanut ideansa lastensuojelussa käytössä olevasta läheisneuvonpidosta (engl. Family Group Conference, ruots. Familjerådslag). Läheissovittelussa sovittelija kutsuisi sovitteluun konfliktien osapuolien suostumuksella heidän läheisensä – isovanhemmat, muut sukulaiset, ystävät, koulu- ja työtoverit eli ne joita konflikti tavalla tai toisella koskettaa. Sovittelija selvittäisi näiden kanssa erillisneuvotteluissa tilannetta ja pyrkisi yhteisneuvottelussa saamaan osapuolet ja läheiset itse löytämään ratkaisun. Jotta sovittelija saisi edes suurin piirtein kokonaisnäkemys erimielisyydestä, pitäisi sovittelijan kaikessa sovittelussa pääsääntöisesti aloittaa sovittelu asianosaisten kanssa käydyillä erillisneuvotteluilla. Läheissovittelu sopisi erityisesti huoltoriitoihin. Läheissovittelu voisi toimia myös kun huoltoriitaa käsitellään tuomioistuinsovittelussa. (SSF)

SOVITTELIJAT

Sovittelijoina voisivat esimerkiksi toimia sovittelijan koulutuksen saaneet sosiaalityöntekijät, kirkon perheasiain neuvottelukeskukseen työntekijät, perheneuvolainen työntekijät, psykologit, asianajajat, sovittelutoimistojen sovittelijat ja tuomarit (tuomioistuinsovittelussa). Periaatteessa olisi suotavaa, että sovittelijoita olisi kaksi, jolloin voidaan saada laajempi kokemustausta, mutta käytännössä taloudelliset syyt puoltanevat pääsääntöisesti ainoastaan yhden sovittelijan käyttöä.

TOIMINTAMALLI

Luodaan **ns. muutoskehittämisen mallilla** uudenlainen sovittävän käytännön toimintakonsepti eroriitojen ja –kriisien viranomaiskäytäntöihin.

Hanke toteutetaan **paikkakuntaakohtaisina muutoskehittämisen pilottihankkeina**. Kultakin paikkakunnalta kootaan eroriita- ja kriisiprosesseissa toimivista tahoista projektiin osallistuva yhteistyöverkosto, joka kullekin paikkakunnalle ominainen. Projektikuntia mukaan 3 – 5.

Muutospilottiryhmissä **paikkakuntaakohtaisesti painottaen** mm. seuraavat tahot:
- Sosiaalityö ja sosiaalitoimen perheasiainsovittelu, Perheneuvola/ huoltoselvitys psykologi/sosiaalityöntekijä; Kirkon perheasiain neuvottelukeskus; Ensi- ja turvakoti; Oikeusaputoimisto; perheasioitava hoitava Asianajotoimisto/asianajaja; Käräjäoikeus/Hovioikeus; Työterveyshuolto; Terveyskeskus; Mielenterveyspalvelut; lasten psykiatria.

Mukana **yhteistyökumppaneina** Helsingin yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen sosiaalityön sosiaalialan yksikkö, sosiaalialan osaamiskeskus/keskuksia; esim. FSKC, ja alan järjestöjä, esim. Ensi- ja turvakotien liitto

Palvelujen käyttäjänäkökulma mukaan; esim. Yksinhuoltajien liitto ja mahdolliset asiakasedustajat

TOIMEENPANIJA

Projektin toimeenpanijana on Suomen sovittelufoorumi.

ARVIOINTI

Osittainen itsearviointi ns. toimintakonseptiarviointina, johon liittyy myös ulkopuolinen arviointi (Karvinen-Niinikoski 2007). Mahdollinen kvasikokeellinen arviointiasetus, jolloin seurataan ja verrataan hankkeeseen osallistuva ja ei osallistuvaa paikkakuntamallia